

บทที่ 4

ผลการดำเนินการ

ผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ สามารถจัดการได้ตามสถานการณ์ของแต่ละชุมชน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการให้มีการเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจในการนำงานภูมิปัญญาท้องถิ่นของโชนปลายน้ำมาร่วมกันดูแลอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา โดยออกแบบให้กลุ่มเครือข่ายต้นกล้ารักษาลุ่มน้ำ และเครือข่ายครูรักษาลุ่มน้ำ ทำงานร่วมกับครูต่างชาติ ไปเรียนรู้วิถีชุมชนโชนปลายน้ำ ให้ได้เห็นการทำงานแบบร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม และ ไปเรียนรู้วิถีด้วยการทำกิจกรรมในพื้นที่ อาทิ เรียนรู้การดูแลป่าชายเลน เรียนรู้การใช้จุลินทรีย์ก่อนมาบำบัดน้ำเสียในชุมชน เรียนรู้การอนุรักษ์ขนมไทยผ่านงานขยะเหลือศูนย์ของชุมชน เรียนรู้วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีหลายศาสนา แต่ผู้คนเหล่านั้นสามารถร่วมกันดูแลและฟื้นฟูคลองอู่ตะเภาได้ตามบริบท

ดังนั้นงานประสานงานชิ้นแรกที่ต้องทำคือ ประสานครูที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาสากลกับชาวค่ายได้ ทำให้ได้รายชื่อครูชาวต่างประเทศ จำนวน 4 ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้

1. Mr. Asher Jr Salvan ครูชาวฟิลิปปินส์ (คณะทำงานในโครงการวิจัย)
2. Mr. Sam Kaint ครูชาวอินเดีย (คณะทำงานในโครงการวิจัย)
3. Mr. Jacob Roy Stains ครูชาวสหรัฐอเมริกา (ทีมครูต่างชาติจากบริษัท Road Experience)
4. Miss Anna Mart Stander ครูชาวแอฟริกาใต้ (ทีมครูต่างชาติจากบริษัท Road Experience)

การจัดค่ายดำเนินการ 2 ครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมตามประเด็นที่ได้วางไว้ ซึ่งมีประเด็นที่ต้องการให้เกิดเรียนรู้ คือ

1. ต้นกล้ารักษาลุ่มน้ำสามารถเรียนรู้กระบวนการเชิงอนุรักษ์ของชุมชนโชนปลายน้ำได้ อย่างน้อย 1-2 กิจกรรม/กระบวนการ
2. ต้นกล้ารักษาลุ่มน้ำสามารถเรียนรู้กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการขยะของชุมชนโชนปลายน้ำได้ อย่างเป็นรูปธรรม อย่างน้อยหนึ่งกิจกรรม

3. ต้นกล้ารักรักษ์ลุ่มน้ำ ในโรงเรียนหรือในชุมชนสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการร่วมกิจกรรมมาจัดทำ เป็นสื่อผ่านสังคมสาธารณะสู่วิถีอาเซียนได้อย่างน้อย 2 เรื่อง

จากการดำเนินงานได้จัดกิจกรรมค่าย 2 ครั้ง (ครั้งที่ 1 วันที่ 8-9 เมษายน 2557 และ ครั้งที่ 2 วันที่ 6-7 มิถุนายน 2557) โดยการดำเนินการค่ายนั้น กระทำต่อเนื่องจาก ค่ายต้นน้ำ และกลางน้ำ เพราะเป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน กิจกรรมหลักดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1 แสดงกิจกรรมต่างๆ ในโครงการวิถีอาเซียนคนรักรักษ์ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาโซนปลายน้ำ

กิจกรรม	สถานที่	วัน เดือน ปี /เวลา
ประสานเครือข่ายชุมชน	โซนปลายน้ำคลองอุตะเถา บ้านเหนือ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา บ้านแม่ทอม ต.แม่ทอม อ.บางกล่ำ จ.สงขลา	กุมภาพันธ์ 2557 พฤษภาคม 2557
ประสานโรงเรียนในแต่เครือข่าย	โซนต้นน้ำ –กลางน้ำ-ปลายน้ำ	กุมภาพันธ์ 2557
ประสานวิทยากรครูภูมิปัญญา โซนปลายน้ำคลองอุตะเถา	นายหรรณ จันทวดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 บ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ครูเปลื้อง สุขสวัสดิ์ ภูมิปัญญา เพลงเรือแหลมโพธิ์ และทีมแม่บ้านครูภูมิปัญญา ด้านขนมพื้นบ้าน บ้านแม่ทอม ต.แม่ทอม อ.บางกล่ำ จ.สงขลา	กุมภาพันธ์ 2557 พฤษภาคม 2557
เวทีเสวนาชุมชน เรื่อง การดูแล พื้นที่ป่าชายเลนด้วยสองมือเรา	บนเรือหางยาว ณ ปากน้ำ คลองอุตะเถา โซนปลายน้ำ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	9 เมษายน 2557

กิจกรรม	สถานที่	วัน เดือน ปี /เวลา
เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ขยะฐานศูนย์สร้างชุมชนและ คลองสวยด้วยมือเรา”	โรงเรียนส่งเสริมวิทย์มูลนิธิ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	9 เมษายน 2557
เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การสืบสานขนมพื้นบ้านจากครู ภูมิปัญญาในพื้นที่ และ เรียนรู้ แนวทางการจัดการงานขยะ เหลือศูนย์ในชุมชนทำขนม พื้นบ้าน บ้านแม่ทอม ต.แม่ทอม อ.บางกล่ำ จ.สงขลา โซนปลายน้ำ คลองอู่ตะเภา	ชุมชนทำขนมพื้นบ้าน บ้านแม่ทอม ต.แม่ทอม อ.บางกล่ำ จ.สงขลา โซนปลายน้ำคลองอู่ตะเภา	7 มิถุนายน 2557
เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง เพลงเรือรักษ์คลองอู่ตะเภา	ห้องประชุม หอพักนักกีฬา สนามกีฬาเมืองหลักพาร์คังควา ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา วัดคูเต่า ต.แม่ทอม อ.บางกล่ำ จ.สงขลา	6 มิถุนายน 2557 7 มิถุนายน 2557
การผลิตสื่อผลงานการทำ กิจกรรมของต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำ เรียนรู้วิถีอาเซียน คนรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา โซนปลายน้ำ	บ้านต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำ ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ห้อง cyber zone โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒ ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	11 เมษายน 2557 9 มิถุนายน 2557 20-22 สิงหาคม 2557
เวทีสรุปบทเรียนของผู้เกี่ยวข้อง	ห้องประชุมเกียรติยศ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒ ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	10 มิถุนายน 2557 20 สิงหาคม 2557
วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปรายงาน โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒ ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	พฤษภาคม – สิงหาคม 2557

กลไกการดำเนินการของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการชุดนี้ ประกอบด้วย งานหลัก ดังนี้

- 1) วางแผนเตรียมกระบวนการสื่อสารของชาวค่ายแบบภาษาสากล โดยการจัดทำเอกสารที่มี สอง ภาษา
- 2) จัดเตรียมครูต่างชาติเข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำให้พอเหมาะกับจำนวนชาวค่ายต้นกล้า 10-15 คน ต่อครูต่างชาติ 1 คน และมีครูเป็นสมาชิกร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกัน เพราะการเรียนรู้ครั้งนี้ ใช้การสื่อสารแบบสองภาษา
- 3) เตรียมประสานให้ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดองค์ความรู้การรักษ์ลุ่มน้ำตามบริบทไปสู่ต้นกล้าทุกต้น โดยให้บันทึกเป็นหนังสือเล่มเล็กเพื่อใช้ประเมินผลลัพธ์ที่ได้หลังเสร็จงานค่ายต้นกล้าฯ
- 4) ต้องจัดที่พักให้ชาวค่าย จึงจะสามารถดำเนินการได้ครบประเด็นตามที่ต้องการ และสามารถระดมจิตใจให้คล้อยตามในประเด็นงานจิตสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง
- 5) จัดรถบัสให้กับชาวค่าย เพื่อความสะดวกในการทำกระบวนการต่างๆ บนรถขณะเดินทาง อาทิ การทบทวนกระบวนการทำงาน การบรรยายเพิ่มเติม หรือ แม้แต่การรวบรวมพลังจิตโดยการทำสมาธิอย่างเป็นทางการ หรือ ไม่เป็นทางการ เป็นต้น
- 6) ต้องลงมือปฏิบัติจริงเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้จากภูมิปัญญาในพื้นที่ และ เป็นการต่อยอดงานสำนึกสาธารณะให้กับต้นกล้าที่ยังใหม่และสดให้เข้าใจกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ที่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบหลากหลาย สามารถเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ ทุกสาขา เป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาไปในตัว เพราะเครือข่ายต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำที่เป็นสมาชิกค่ายนั้น ล้วนแต่มีจิตอาสา ประสงค์จะขอเข้ามาดูแลลุ่มน้ำโดยการมาร่วมกิจกรรมเชิงจิตสาธารณะ ส่งผลดีต่อชุมชนในลุ่มน้ำ เพราะเมื่อชุมชนได้เห็นความตั้งใจ ของต้นกล้ารุ่นใหม่ ชุมชนก็จะมีกำลังใจในการถ่ายทอดในรุ่นปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่อง ถือเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน
- 7) ต้นกล้าที่ผ่านกระบวนการค่ายต้องรู้และเข้าใจความตั้งใจของชุมชนรักษ์ลุ่มน้ำ และมาร่วมกันจัดทำสื่อเพื่อขยายผล ประชาสัมพันธ์ไปยังสาธารณะ
- 8) ทุกคนต้องเข้าใจการทำงานที่เชื่อมโยงกันในเครือข่ายจากทุกองค์กร ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องสามารถนำไปขยายผลต่อในองค์กร ของตนเอง สร้างผลดีต่องานรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา มิใช่เข้าไปศึกษาเพียงเอาข้อมูลแล้วลาลับหายไป ทุกคนที่เข้าไปเรียนรู้แล้ว ต้องกลับมาต่อยอดงานรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

ได้อย่างยั่งยืนตามบริบทของแต่ละคน เช่น ต้นกล้าฯ นำองค์ความรู้และกระบวนการมาเป็นประเด็นในการทำโครงการวิทยาศาสตร์ หรือ ประเด็นในการศึกษารายวิชาของโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ ISI-IS3 (Independent Study 1-3) ส่วนครูริษย์ลุ่มน้ำนั้นควรรนำองค์ความรู้ หรือ กระบวนการมาร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นปัจจุบัน และนำไปใช้กับนักเรียนในชุมชนของตนเอง สร้างผลดีต่อลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา และที่จะต้องนำไปต่อยอดให้เกิดจริงจัง คือ การชวนเชิญเพื่อนครูต่างชาติในแต่ละโรงเรียนมาร่วมทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ให้กับนักเรียนในโรงเรียนของตน จะทำให้ผู้บริหารเล็งเห็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสามารถขยายไปสู่การทำวิถิอาเซียนให้เกิดขึ้นกับงานอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ตามบริบทของแต่ละโรงเรียนในแต่ละโซนคลองอู่ตะเภา

ประมวลผลกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ

เวทีเสวนาชุมชน เรื่อง การดูแลพื้นที่ป่าชายเลนด้วยสองมือเรา

ณ โซนปลายน้ำบ้านคูเต่า ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา (9 เม.ย. 2557)

ผลการดำเนินงาน

- จากกิจกรรมเวทีเสวนาชุมชน เรื่อง การดูแลพื้นที่ป่าชายเลนด้วยสองมือเรา ด้วยการท่องเที่ยวไปศึกษา การดูแลป่าชายเลน “ปลูกแบบไม่ปลูก” พบว่า เป็นป่าชายเลนที่งอกขึ้น โดยการพลิกหน้าดินบริเวณ ปลายน้ำ เพื่อเปิดร่องน้ำคลองอุตะเถา ทำให้ต้นกล้าของโกงกางงอกขึ้นมาและสามารถอยู่ได้นาน โดยไม่ต้องดูแลมากมายเป็นการงอกแบบธรรมชาติ
- ทีมสมาชิกชาวค่ายสามารถเข้าใจความเชื่อมโยงในการดูแลป่าชายเลนของชุมชนคูเต่า ที่มีความตั้งใจ เป็นอย่างมาก เพื่อช่วยกันอนุรักษ์สถานที่อนุบาลสัตว์น้ำในทะเลสาบ เพื่อเป็นอาหารของทุกคนในกลุ่ม น้ำ เพราะนี่คือ อาชีพของชาวประมง หากสถานที่บ่มเพาะสัตว์น้ำตามธรรมชาติหายไปจะยิ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อชุมชนคูเต่าเป็นอย่างยิ่ง
- การเข้าไปเรียนรู้ในครั้งนี้ แม้จะไม่ได้ทำตามที่ตั้งใจ คือ ไปร่วมปลูกป่าชายเลนให้กับโซนปลายน้ำ แต่ ทีมต้นกล้ารุ่นใหม่ ก็ได้เรียนรู้กลไกการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ที่ส่งผลดีต่อป่าชายเลนของกลุ่มน้ำ คลองอุตะเถาโดยอัตโนมัติ นับเป็นการเอาวิกฤติเป็น โอกาสที่ลงตัว เพราะการที่กองทัพบุกไปลอก คลองอุตะเถานั้น จากการพูดคุยกับภาคประชาสังคมในกลุ่มน้ำคลองอุตะเถา หลายคนยังไม่เห็นด้วยกับ โครงการนี้มากนักเพราะจะไปทำลายป่าชายเลนที่อยู่ริมคลองอุตะเถา ทั้งนี้ด้วยทางโครงการใช้ เครื่องจักรไปจัดการนั่นเอง
- และชาวค่ายทุกคนมีโอกาสได้โยนอิเอ็มบอลในบริเวณคลองอุตะเถาที่ต่อเนื่องกับทะเลสาบ เป็นการ ช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนให้กับแหล่งน้ำ เพื่อต่ออายุให้กับสัตว์น้ำในแหล่งน้ำดังกล่าว และเข้าใจว่า ทำไมทีมชุมชนจึงต้องช่วยกันผลิตอิเอ็มบอลกันอย่างต่อเนื่อง ในการโยนอิเอ็มบอลในครั้งนี้ พบว่า ครู ภูมิปัญญาได้มีโอกาสขยายผลไปยังครูต่างชาติ ซึ่งไม่เคยออกมาทำกิจกรรมในลักษณะนี้ นับได้ว่า ได้ใช้ โอกาสนี้มาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชนคูเต่าที่ร่วมกันดูแลคลองอุตะเถามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแม้ดูเหมือนเป็น โครงการไม่ได้ใหม่ไปจากความคิดของใครหลายๆ คน แต่ผู้ที่ไปเรียนรู้ครั้งนี้ เป็นต้นกล้ารุ่น ใหม่จากหลายโรงเรียน ย่อมส่งผลดีเสมอในการบ่งบอกถึงความตั้งใจของชุมชนในโซนปลายน้ำ และ เป็นการนำคนต่างชาติ มาเรียนรู้งานอนุรักษ์โดยผ่านกระบวนการจัดค่าย เป็นการกระทำที่ไม่ยากแต่หาก ไม่มีเครือข่ายก็จะไม่สามารถดำเนินการได้เช่นกัน และด้วยนิสัคนไทยมักจะตื่นเต้น ชื่นชม กับการได้ สัมผัสกับชาวต่างชาติ ส่งผลดีต่อผู้วิจัยที่ทำให้ชุมชนมีความเต็มใจในการให้องค์ความรู้

เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ขยะฐานศูนย์สร้างชุมชนและคลองสวยด้วยมือเรา”

ณ โรงเรียนส่งเสริมวิทยามูลนิธิ (9 เม.ย. 2557)

ผลการดำเนินงาน

- หลังจากไป โชนอีเอ็มบอลในทะเลสาบ ทุกคนกลับมาช่วยกันทำอิเอ็มบอลชดเชยให้กับทีมปลาหน้า โดยมีผู้นำเป็น เขาวชนต้นกล้า โชนปลาหน้า พี่อานนท์ บิลและ และ พี่มะฮ์ดี บินอาสัน โรงเรียนส่งเสริมวิทยามูลนิธิ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน หรูน จันทวดี ช่วยหาวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กๆ นับเป็นความร่วมมือกันแบบลงตัวเป็นอย่างยิ่ง ทุกอย่างที่เราเห็น ทุกอย่างที่เป็น เข้าสู่วิถีคนรักน้ำไปแล้ว ไม่ได้ทำเพราะเพื่อโครงการแต่อย่างใด... ๕๕๕

- ณ เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ขยะฐานศูนย์สร้างชุมชนและคลองสวยด้วยมือเรา” ครั้งนี้นับได้ว่าเป็นกลไกการทำงานที่ต่อเนื่องกันจากการกลับมาจากเสวนาเรื่อง การดูแลพื้นที่ป่าชายเลนด้วยสองมือเรา เพราะครูภูมิปัญญาเป็นผู้นำของชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน หรูน จันทวดี) ดังนั้นเมื่อมีโครงการที่ต้องการให้ทุกคนทุกภาคส่วนมาช่วยกันดูแล ข้อมทำได้ไม่ยาก ดังเช่น ในการทำกิจกรรม ขยะฐานศูนย์สร้างชุมชน

และคลองสวยด้วยมือเรา ครูภูมิปัญญาได้นำกลไกกระบวนการมาลงในโรงเรียน โดยพัฒนาความคิดไปยังกลุ่มต้นกล้าโรงเรียนส่งเสริมวิทย์มูลนิธิ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยมีการถ่ายทอดความคิดและประสบการณ์มาอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 5 รุ่น ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา ผู้วิจัยจึงนำต้นกล้ารุ่นใหม่มาเรียนรู้งานจิตอาสา พัฒนาบ้านตนเอง เพื่อจุดประกายให้เกิดในจิตของต้นกล้ารุ่นใหม่ให้มากที่สุด

- ทุกคนชาวค่าย ได้มีโอกาสสัมผัสกับดินชุ่มๆ เย็นๆ สบายมือ โดยมีพี่ต้นกล้าจากโรงเรียนส่งเสริมวิทย์มูลนิธิ นำพุด นำกุย นำเล่า และ นำปั่น กันอย่างตั้งใจ แม้จะรู้ว่าสกปรก แต่นั่นคือ ร่องรอยความดี ที่ติดมือมากับทุกคน ขอยกนิ้วให้อีก 5 ครั้ง 🙌🙌🙌🙌🙌

เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การสืบสานขนมพื้นบ้านจากครูภูมิปัญญา

ณ ชุมชนริมคลองบ้านแม่ทอม (วันที่ 7 มิ.ย. 2557)

การนำเนื้อหาในประเด็นการจัดการสิ่งแวดล้อมมาเชื่อมโยงกับวิถีปฏิบัติของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลดีต่อต้นกล้ารุ่นใหม่ ๆ ทำให้สามารถปรับความคิด ไปสู่การต่อยอดเพื่อจัดทำกิจกรรมการอนุรักษ์ลุ่มน้ำตามแนวอาเซียนแบบยั่งยืน ซึ่งสามารถเห็นเป็นรูปธรรม และต่อไปเมื่อต้นกล้านำไปพัฒนาเพื่อต่อยอดแต่ละโรงเรียนอาจมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้กับโรงเรียนในต่างประเทศของอาเซียน ดังเช่นโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒ ได้มีโอกาสจัดค่ายแลกเปลี่ยน ด้วยกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กับโรงเรียน Kubang Pasu Science International School (KUPSIS) เมืองจัตรา ส่งผลดีต่อสัมพันธภาพขององค์กร ครู นักเรียน เป็นอย่างมาก อย่างน้อยนักเรียนไทยได้มีโอกาสฝึกการใช้ภาษาจริงๆ แม้แต่ครูไทย ก็ต้องหาโอกาสให้ตัวเองได้ฝึกการสื่อสาร การเรียนรู้ที่จะอยู่กับเพื่อนบ้านใกล้เคียงในต่างประเทศด้วยภาษากลางที่ฝึกได้ง่ายที่สุดก่อน

เวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง เพลงเรื่อรักษ์คลองอุตะเถา

ห้องประชุม หอพักนักกีฬาสนามกีฬาเมืองหลักพรุคังควา

ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา (6 มิ.ย. 2557) และ วัดคูเต่า ต.แม่ทอม อ.บางกล่ำ จ.สงขลา (7 มิ.ย.2557)

ผลการดำเนินงาน

- ผู้วิจัยได้เริ่มจากการแนะนำกลอนชาวใต้ “กลอนสี่” ที่นำมาแต่งเป็น “เพลงเรือแหลมโพธิ์” และทีมเครือข่ายรักษ์คลองนำมาเรียก “เพลงเรือรักษ์คลองอุตะเถา” โดยแนะนำผ่านการเล่าเรื่องราว ประเด็นปัญหาคลองอุตะเถาที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน และ ฝึกการร้องเพลงเรือรักษ์คลอง จากบทกลอนที่ได้ประพันธ์ไว้จากเครือข่ายครูรักษ์คลองอุตะเถา ตั้งแต่ ปี 2547 มาบัดนี้กลอนรักษ์คลองอุตะเถา ก็ยังสามารถใช้ได้โดยไม่ล้าสมัย นักเรียนที่สนใจ และ ทักยะการร้องเพลงเรือ จึงเกิดการสร้างแรงบันดาลใจในช่วงคืนแรก

- ต่อมาเมื่อเป็นช่วงเวลากลางวันของวันต่อมาเครือข่ายต้นกล้ารุ่นใหม่ได้พบกับครูเปลื้อง สุขสวัสดิ์ พ่อเพลงเรือตัวจริง เสียงจริง ยิ่งทำให้ต้นกล้ารุ่นใหม่และครูต่างชาติ ให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะท่านสามารถร้องเพลงเรือได้อย่างมีอารมณ์ครึกครื้น เด็ดๆ ยิ่งสนุกในการฝึก เมื่อผู้วิจัยให้ต้นกล้ารุ่นใหม่แต่ละกลุ่มนำเสนอเรื่องราวของการทำกิจกรรม โดยให้ใช้เพลงเรือเป็นสื่อกลาง เพราะเราไปทำงานในชุมชนคนรักเพลงเรือ เราก็ต้องฝึกร้องให้เป็น พบว่าชาวค่ายทุกคนทำได้ดีมาก มีความตั้งใจ ในการสื่อสารผ่านบทเพลงเรือ ประกอบกับมีการใส่ท่าทางเข้าไป ยิ่งทำให้บรรยากาศสนุกสนาน ผู้วิจัย จึงจับประเด็นได้ทันทีว่า อารมณ์สำนึกสาธารณะจะเกิดได้ ต้องเริ่มที่ “ความสุข” นำมาก่อน แล้วจึงค่อย ขยับไปทำงานแก้ปัญหาตามสถานการณ์ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่งต่อกระบวนการรักษากลุ่มน้ำ จากรุ่นสู่รุ่น

การผลิตสื่อผลงานการทำกิจกรรมของต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำเรียนรู้วิถีอาเซียน

คนรักลุ่มน้ำคลองอุตะเถา โชนปลายน้ำ

กลุ่มต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ได้วางแผนการบันทึกภาพเป็นภาพเคลื่อนไหว และนำมา จัดทำเป็นสื่อผสม จากนั้น นำผลงานชิ้นสื่อสาธารณะ ตัวอย่างของสื่อมีสองประเภท

➤ รูปแบบที่ 1 สื่อวิดีโอผ่านเว็บไซต์ของเฟสบุ๊ก ตามที่อยู่ข้างล่าง

<https://www.facebook.com/groups/115759298494687/>

โดยสื่อรูปแบบที่ 1 มี 2 รายการ คือ 1) Asian Youth Camp 1st 2014 และ 2) ค่ายต้นกล้า รักลุ่มน้ำคลองอุตะเถาวิถีอาเซียน ครั้งที่ 2

- รูปแบบที่ 2 สร้างสื่อผ่าน โปรแกรม Google earth นักเรียนได้จัดทำสื่อในรูปแบบที่ของกลุ่มน้ำคลองอุตะเกาที่บอกเล่าเรื่องราวของกลุ่มต้นกล้ารักษ์กลุ่มน้ำ โดยต้นกล้ากลุ่มนี้เป็นแกนนำจากต้นกล้ารุ่นใหม่จากค่ายวิถีอาเซียนรักษ์กลุ่มน้ำ ทั้งสองครั้ง ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นผลลัพธ์จากการนำกลุ่มต้นกล้ารักษ์กลุ่มน้ำคลองอุตะเการ่วมกิจกรรมว่า สามารถต่อยอดความคิด นำไปขยายผลสู่เวทีการประกวดสื่อเทคโนโลยีอวกาศ (การใช้ Google Earth) ซึ่งต้นกล้ากลุ่มนี้มีโอกาสเป็นตัวแทนระดับภาคได้ไปร่วมอบรมที่ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (Gistda)

เวทีสรุปบทเรียนของคณะกรรมการโครงการวิถีอาเซียนรักษ์กลุ่มน้ำคลองอุตะเกาโซนปลายน้ำ

ณ ห้องประชุมค่ายฯ โรงเรียนส่งเสริมวิทย์มูลนิธิ (9 เมษายน 2557)

การสรุปงานเพื่อการนำเสนอในแต่ละวันของช่วงค่าย ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ชาวค่ายทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนแกนนำหรือครูแกนนำ ตลอดจนชุมชน และภูมิปัญญาที่มาร่วมค่ายครั้งนี้ ต่างให้ความสนใจกับการสื่อสารเป็นภาษาสากลมาก ไม่มีใครที่ไม่กล้าใช้ภาษาอังกฤษกับทีมครูต่างชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้บรรจุให้อยู่ประจำกลุ่มทั้งสามกลุ่ม พบว่าสามารถช่วยเหลือกันได้อย่างดีทั้งช่วงระดมพลังสมองเพื่อนำมาเป็นข้อสรุปในแต่ละวัน ทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดว่า หากเราใส่สถานการณ์เข้าไป และนำทีม

ครูภาษาต่างประเทศมาร่วมทำกิจกรรมด้วยกันกับสมาชิกค่าย จะเป็นการสร้างความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่ถือเป็นการเรียน ตามที่ ครูชนาฎา แก้วชนะ ครูแกนนำโรงเรียนบ้านไร่ ได้สะท้อนกระบวนการชวาค่ายว่า “งานที่ไม่เหมือนงาน”

งานที่ไม่เหมือนงาน	
.....	
	ชนาฎา แก้วชนะ (ครูเจ้า)
ผ่านวันรอรวันทีนัดไว้	ด้วยหัวใจจขบอบอกกล่าว
แม้คุ้นเคยแต่ขั้นตอนย้อมยงยาว	แต่ละคราวเรื่องเด็กไม่เล็กเลย
ผู้บริหารเห็นชอบผู้ปกครองต้องเห็นด้วย	งานจะสวยเดินหน้ากล้าเปิดเผย
บางคนมองเป็นเรื่องเล็กปล้นเฉยเมย	และลงเอยอาจจะสายเมื่อปลายมือ
เสร็จกิจการแต่ละวันรายงานให้ท่านรู้	ไลน์ภาพถ่ายให้ดูเฟสเป็นสื่อ
ท่านก็ชมงานเราอยู่ออ้อ	นี่ก็ถือว่าสำเร็จเดินต่อไป
งานไม่เหมือนงานเพราะใจรัก	หนักไม่เหมือนหนักเพราะใจใส
รอบข้างล้วนมิตรเพื่อนรู้ใจ	เรื่องกินนอนไม่ใช่เรื่องใหญ่ไม่สำคัญ
กินง่ายอยู่ง่ายชวาค่ายนี้	ทุกนาทีพร้อมต่อขอสร้างสรรค์
กิจกรรมเราสำเร็จมากมายครัน	อีกภาษาน่าอัศจรรย์เด็กชอบใจ
เด็กบ้านไร่สัญญาจะพูดต่อ	เหลือแค่รอผลสำเร็จว่าแคไหน
หากค่ายหน้าพบกันคงว่องไว	ไม่อึดอัดจิตใจเท่านี้เลย
.....	

จากบทสะท้อนแบบง่ายๆ แต่จริงใจจากครูเครือข่าย ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำงานเพื่อรักษากลุ่มน้ำกันต่อไปและที่สำคัญยิ่งกว่า คือ การบูรณาการเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการดูแลกลุ่มน้ำ เรียกได้ว่าเป็นการเตรียมชวาค่ายต้นกล้ามารักษากลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ที่พร้อมจะไปชวนเพื่อนๆ ในอาเซียนมาร่วมกันทำกิจกรรมรักษาสงแวดล้อมให้ต่อเนื่อง นับเป็นวิถีอาเซียนที่ง่ายที่สุดคือ เริ่มที่ตัวเอง ในการปรับใจ ให้รับเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษ กับการทำกิจกรรม และเมื่อกระทำบ่อยๆ

เราก็จะคุ้นชิน สามารถไปกระทำกรอย่างอื่นได้ไม่ยาก นอกจากนั้นนับเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนที่จะต้องสนองความต้องการของ กระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ไปสู่วิถีอาเซียนให้เร็วที่สุด จะต้องทำตั้งแต่เปิดใจรับ เรื่องการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารเป็นอันดับแรก และต้องนำมาใช้กันอย่างจริงจัง ไม่ใช่ทำเพื่อสอบเพียงอย่างเดียว เมื่อทุกคนรักและเข้าใจในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยจะถือว่า ประสบความสำเร็จไปครึ่งทางแล้ว

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมค่ายต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาวิถีอาเซียนครั้งที่ 1

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
ปัจจัยนำเข้า			
1. กำหนดการจัดกิจกรรม	4.00	0.59	มาก
2. ความพร้อมของชาวค่ายในการเข้าค่าย	4.25	0.61	มาก
3. ความเหมาะสมของสถานที่ในการทำกิจกรรมค่าย	4.25	0.61	มาก
ปัจจัยกระบวนการ			
1. ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรม	3.88	0.61	มาก
2. กิจกรรมด้านวิชาการ	4.42	0.58	มาก
3. กิจกรรมสันทนาการ	4.08	0.78	มาก
ปัจจัยผลลัพธ์			
1. เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น	4.58	0.65	มาก
2. ความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรมเข้าค่าย	4.50	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.58 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 ความพึงพอใจที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.88 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 อย่างไรก็ตามค่าความพึงพอใจทุกรายการประเมินอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.50 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมค่ายต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำคลองอุตะเทาะวิถีอาเซี่ยนครั้งที่ 2

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	SD.	ระดับความพึงพอใจ
ปัจจัยนำเข้า (Input)			
1. กำหนดการจัดกิจกรรมเข้าค่าย ฯ	4.16	0.37	มาก
2. ความพร้อมของต้นกล้า ฯ ในการเข้าค่ายฯ	3.27	0.44	พอใช้
3. ความพร้อมของสถานที่ในการทำกิจกรรมเข้าค่าย ฯ	3.78	0.66	มาก
ปัจจัยกระบวนการ (Process)			
1. พิธีเปิด และ ปิด	3.62	0.63	มาก
2. กิจกรรมสำรวจพรรณไม้/นักสืบสายน้ำบริเวณป่าต้นน้ำ	4.16	0.75	มาก
3. เชื่อมชม/ความรู้เรื่อง Zero Waste จาก Kimberly Clark ภาคอุตสาหกรรมโชนกลางน้ำ	3.76	0.59	มาก
4. เชื่อมชม/ความรู้เรื่อง Zero Waste จาก Panal Plus ภาคอุตสาหกรรมโชนกลางน้ำ	3.97	0.54	มาก
5. เชื่อมชม ศูนย์หัตถกรรมศิลป์ และ ฝึกทำหัตถกรรมศิลป์จากฟุนไผ่	4.19	0.77	มาก
6. กิจกรรมปั่นจักรยานหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โชนปลายน้ำ	3.43	0.82	พอใช้
7. กิจกรรมสรุปงานนำเสนอ	4.43	0.64	มาก
8. กิจกรรมสรุปงานโดยใช้ Art Therapy	4.43	0.64	มาก
9. กิจกรรม สันทนาการ แบบต่าง ๆ	4.92	0.36	มากที่สุด
ปัจจัยผลลัพธ์ (Output)			
1. การนำประสบการณ์ในการเข้าค่าย ฯ มาใช้ในชีวิตประจำวัน	4.49	0.55	มาก
2. ความพึงพอใจในภาพรวมของกิจกรรมเข้าค่าย ฯ	4.70	0.46	มากที่สุด

ความประทับใจ

1. ต้นกล้า ฯ จะเติบโตเป็นต้นไม้ใหญ่ต่อไป	2
2. สนุกมีความสุข	5
3. สร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดความกล้าหาญ	4
4. มีความภูมิใจที่ได้เป็นต้นกล้า	2
5. รู้จักเพื่อนใหม่ ๆ มากขึ้น	5
6. นำความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมค่าย ฯ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและสนุกมาก	11
7. ความมีน้ำใจในค่าย ฯ	1
8. กิจกรรมในค่าย ฯ มีประโยชน์มาก	1

9. กิจกรรมสันทนาการสนุกมาก ๆ	9
10. กอดกันเด็กเกินไป	1

ข้อเสนอแนะ

1. เหนื่อย นอนดึก ตื่นเช้า	16
2. บางคนไม่ค่อยให้เกียรติซึ่งกันและกัน	1
3. ห้องพักไม่ค่อยสะดวกน้ำไหลช้า มีกลิ่นอับเครื่องนอนไม่พอ น่ากลัว	12
4. เมนูอาหารไม่ควรซ้ำกัน และรสชาติไม่เผ็ด	4
5. เวลาพักทำธุระส่วนตัวน้อย	4
6. เพิ่มจำนวนวัน ในการอยู่ค่าย ฯ	1
7. การจัดกิจกรรม ฯควรเป็นไปตามตารางกำหนดการ	5
8. เพิ่มกิจกรรมในค่าย ฯให้มากกว่านี้	1
9. กิจกรรมภาคกลางคืนควรมีอาหารว่าง	3
10. เพิ่มกิจกรรมต้องเรือศึกษาป่าชายเลน	1

หมายเหตุ การจัดค่ายวิถีอาเซียนรักษ์ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา โชนปลายน้ำ เป็นการนำโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเดียวกันมาจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่องกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนในแต่ละโชนจากแต่ละโครงการ อาทิ โชนต้นน้ำ และ ปลายน้ำ ได้รับงบประมาณจากคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนกลางน้ำ ได้รับงบประมาณจากบริษัท พาเนล พลาสติก จำกัด และบริษัท คิมเบอร์ลีคลีน จำกัด ผู้วิจัยจึงอาสาแนะนำกระบวนการมาเรียงร้อยเข้าในช่วงจังหวะเดียวกัน เพื่อให้ไม่เสียเวลาในการบริหารจัดการ และ เป็นเวทีให้ต้นกล้ากลุ่มใหม่ได้เรียนรู้ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง จากครูภูมิปัญญาในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตลอดโชน

ผลลัพธ์ที่ได้้นอกเหนือจากหลักสูตรที่วางไว้ตามกำหนดการ คือ ความผูกพันที่แน่นแฟ้นของทีมชาวค่ายต้นกล้ารักษ์ลุ่มน้ำตามวิถีอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นความผูกพันระหว่าง ครูแกนนำในแต่ละโชน นักเรียนแกนนำในแต่ละ โชน และที่สำคัญ คือ ระหว่างครูต่างชาติกับสมาชิกชาวค่าย ทุกคนมีความรักความผูกพันกันอย่างจริงจัง มีความต้องการสร้างนวัตกรรมเพื่อดูแลลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภากันอย่างตั้งใจ ทำให้ผู้วิจัยสัมผัสความรักความผูกพันดังกล่าว และพร้อมจะเดินหน้าทำงานกันต่อไป ไม่มีคำว่าเหน็ดเหนื่อย งานต่างๆที่สำเร็จได้เพราะทุกคนเอา “ใจ” มาเทรวมกัน แล้วเดินหน้าไปด้วยกัน ไม่มีใครบ่นเรื่องสถานที่พัก เรื่องอาหาร และความสะดวกในทุกๆ เรื่อง ที่ไม่มีความสะดวกสบายเท่าที่ควร ทุกคนมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มความสุขที่ได้รับอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ผู้วิจัยไม่ต้องแก้ปัญหาระหว่างที่ควรจัดการแม้แต่

เรื่องเดียว ทุกคนชาวค่ายพร้อมแก้ปัญหาที่ตัวเอง โดยไม่ปรึกษาบ่นให้ทีมงานหมดกำลังใจ ผู้วิจัยจึงเรียกค่ายนี้ว่า “ค่ายร่วมใจ ใส่งานรักษาลุ่มน้ำตามวิถีอาเซียน” เพราะผู้วิจัยยังมีความเชื่อว่า พลังจากภายในที่ทุกคนมี สามารถนำมาใช้ได้อย่างจริงจัง โดยขอให้นำมาใช้ถูกวิธี และถูกเวลา เราก็สามารถเดินน้ำรักษาลุ่มน้ำไปด้วยกันได้ตลอดเวลา ไม่มีคำว่า ล้าสมัย